

Poskušnja

imenske zlage (etymologie) farnih vasi in imenitniših rek na Kranjskem. *)

Imenska zлага nam kaže modrijanstvo (Philosophie) naših očakov, pripomore k razsvitljenju zemljopisa in zgodovine, in še bolj jezika ali slovije, in služi tudi v prijetno poménkovanje in raztresenje slovoljubov ali slovinov.

Nar boljši in nar stavniši pripomoček imenske zlage je analogia ali enakoličnost, po kateri se iz enacega znanega — sklepa — na enako znano. Tako p. da Viderga (Idria) pride od vdérge (Einschnürung; vdérguiti) sem spoznal še le iz imena: A d e r g a s (farna Velesovska vas), kjer se svet ravno tako o d d é r g n e ali odpahne, kakor je v viderski dolini v d e r g n j e n (ingeschnürt). — Po enakem zлага imen: h'na, po lepeglasnej jugoslovni izreki: gna, (Falte, Pfalz), p. Begne = v gni (in der Falte liegend), Bóhin (Vóhin), Tulhin, Mekine (Medhine) — še le po enakoličnosti popolnoma verjetnost zadobi i. t. d. Toraj se v imenski zlagi le z veliko poskušnjami zamore večji gotovost doseči.

I. Imenzlaga znamenitniših rek na Kranjskem.

Imena rek najdemo vzete iz posebnih lastnost A. vode, ali B. vodotoka, ali C. drugih imenitniših razložkov (znankov) posameznih rek ali potokov. Nikjer ni ime poverhno ali naključno, ampak povsod z namljivo (karakteristisch) in z modrijo speljano. V posebnosti:

A.) Iz lastnost vode, post.

a.) Če je voda reke prezirna (durchsichtig) ali skozi sijoča. Iz te lastnosti je speljano ime: Sjava, ali po razgubi čerke i ali j: Sava. Verjetnost te zlage poterdí enakoličnost z imeni drugih rek, pri katerih voda ravno to lastnost ima, namreč, da je prezirna ali sjoča; p. Soča (Sjoča) na Goriškem, in Savina (Sjavina, Sjavna) na Štajerskem. Da se je pa v teh imenih čerka i ali j sčasoma razgubila, najdemo poterjeno tudi v drugih enakih zgledih p. véne namest viene ali vijenc (od glagola viti), osorej, namest: osiorej (o ti [si] uri); tudi sonce (poljsko sionce) pride verljivo iz korenine sjati, namreč sioče, poljsko sionce (das Strahlen Aussüende, Scheinende).

b.) Če je voda bistra, p. Bistrica, katerih je več na Kranjskem. — (O, da bi bilo tudi več bistrih glav!! Pa sej so; toda — premalo je Mecenov, da bi jih budili.)

c.) Če je dereča, p. Draga na Kranjskem, Drina na Horvaškem, Drava na Koroškem (tudi Dravljica).

*) Ta mični spis naj bo to pot za pokušnjo; ako bo čast. bravecom dopadel, bo dalje nasledoval z imensko zlagó farnih vasi na Kranjskem. Vred.

d.) Če je tiha ali mirna, p. *Mirna* (bei Neudeck). (Izgled prilástnega imena = beiwörtliches Hauptwort — kakor hišna, gospodična i. t. d.), zakaj bi se tedaj ne reklo: bogoslovna, zemljopisna (vednost) i. t. d.?

e.) Če zemlja odnaša ali nese, p. *Nevljica* na Kranjskem; *Neva* pri Petrogradu na Rusovskem. Korenina tega imena je: néti, (sneti, posneti = nehmen, wegnehmen). Tudi od rusovske *Neva* se bere, da odnaša.

f.) Če koplje, namreč: zemlja v vodotoku, p. *Kopa* (die Kulp). Vzrok, da kaka reka koplje, je verljivo v večji težkoti vode iskati. Da se pa ime *Kopa* od kupcov, kateri bi se bili tukaj naselili, ishaja, kakor nekteri pisavci menijo, — je clo neverljivo; zakaj kupci gotovo niso bili prvi naselniki okoli te reke, ampak pastirji ali pa kmetje; in ona je gotovo že davno pred svoje ime imela, preden je prvi čoln z blagom po nji plaval. Tudi je očitno, da, ko bi bilo ime od kupcov vzeto, bi ne bilo reki, ampak le kraju dano, kjer bi bili prebivali; zunaj tega, da kupčija po vodi ni noben imeniten razloček ali poseben znank reke, ker je več rek, ktere so ladjonosne (schiffbar), p. *Sava*. Zna pa vendar biti, da ime *Kopa* izvira od: *kopati se* (baden) in od tod *kopel*, *kopva*, namreč: voda dobra za kopanje. Posebna lastnost take vode je nje večji gorkota. Po tem takim bi bili modri imenovavci s tem imenom nje večji gorkoto ali toploto naznaniti hotli. Toraj je k vstanovljenju te zlage pred vsem preiskati (kar je meni neznan), ali ima namreč ta reka morebiti globokeji vodotok, ali pa večji gorkoto memo drugih.

Kratkosuknjik.

„Tvoja suknja je pa vendar le odveč kratka“, reče dijak svojemu tovaršu, ko ga zagleda v novi suknji. „Nič ne dá“, ga ta zaverne, „saj ima dovolj časa rasti, dokler druge dočakam.“

Ravno ta kratkosuknjik je bil v hudi zimi v veliki stiski zavolj pomanjkanja gorkeje obleke; pa ne more si pomagati, ker nima tistega, ki „ne pomaga, če ne dá ga.“ Enkrat ravno v šolo gredočega burja hudo suče, in gola suknjica ga le slabo brani ledene sape. Ko bolje obloženi tovarši vidijo, kako silno burja vihra z okrajci njegove suknje, se šalijo nad njim, kriče: „Zaveži svoji suknji perotnice, sicer ti bo še odferljala z burjo po zraki!“ — On pa se tako-le zagrozi nad njo — prav po pesniško:

Suknja! ne dvigaj perót — pozabivši, da plajšek si bila;

Če me ne kriješ bolj, v hlače premenim te še!

Balantinov.